

Én-keresés, létharc, gondviselés

Horváth Tivadar *Ahol út nincs...* című verseskötetéről

Horváth Tivadar első verseskötete ígéretes pályakezdés. A fiatal költő látszólag nem siette el költeményei kötet formátumban történő megjelentetését, első pillantásra olybá tűnik, kiérlelt és gondosan megválogatott anyagot tár a mindenkori olvasó elé. Viszonylag ritka manapság a százötven oldalas első verseskötet, az ifjú költők többsége átlagosan ennek a felével szokott debütálni. Impozáns megjelenési forma, bár tüzetesebben megvizsgálva a szövegegyüttes talán éppen a terjedelemből fakadóan nagyon vegyes – helyenként úgy érzem, a szerző mintha egészen korai verseit is beválogatta volna első kötetébe –, ugyanakkor egy elsőkötetes poétához képest feltűnően nagy arányban vannak jelen az olyan erős versszövegek is, melyeket nehéz volna kemény kritikával illetni.

Feltűnő kötetkompozíciós sajátosság, hogy a fiatal költő nem rendezte ciklusokba verseit, hanem azok tudatfolyam és / vagy afféle lírai napló módjára áradnak, egymásba kapaszkodva, a kötet elejétől a végéig. Ez a tagolatlanság, naplószerűség különösen személyes és vallomásos atmoszférát kölcsönöz a könyvnek, felkínálva egy olyan olvasat lehetőségét, mely szerint az *Ahol út nincs...* nem más, mint afféle vallomásos lírai elbeszélés, költői önéletrajz, ha úgy tetszik. Horváth Tivadarnál oly mértékben tetten érhető az alanyiség és a személyesség – a kortárs magyar költészet fősodrára kevésbé jellemző módon –, hogy a kritikus talán megkockáztathatja azt az állítást, hogy a konstruált lírai én ez esetben nem válik el szorosan a szerző (ön)életrajzi énjétől. Költészetével mintha tenne egy lépést a referenciális olvasat lehetőségének visszahozására a kortárs magyar líra legifjabb nemzedékének irodalom-felfogásába, erről az egyébként bátor gesztusról – hiszen a referenciális olvasat lehetőségét és annak irodalmi szövegekben való explicit megjelenését az irodalmi élet egy jelentős része elavultnak és kerülendőnek tartja – pedig úgy gondolom, hogy egy fiatal alkotótól mindenképpen nagy fegyvertény. Horváth látszólag nem akar megfelelni semmiféle elvárásnak vagy irodalmi divatok diktálta pillanatnyi trendnek, hanem töretlenül, őszinte meggyőződéssel és nagy nyelvi erővel önti szavakba azt, ahogyan ő maga az őt körülvevő szűkebb világot és kortárs magyar nagy valóságot látja, márpedig az őszinteség és egyéniség az irodalomtörténetben szinte mindig nagyobb eséllyel tarthatott igényt a maradandóságra,

mint az aktuális kánon bármiféle irányzatosságainak, elvárásainak való megfelelésre törekvés. Erre az alanyiságra, az autentikus (már-már önéletrajzi?) én megképzésére jó példa lehet a kötet elején olvasható, *szívemben élnek* című költemény:

szívemben élnek

*szívemben élnek még a ligetek
tömör lombú, szélfútta fák
vannak még helyek , apró szigetek
ahol még csendes a világ*

*szívemben élnek még a nagy farmok
itthon úgy neveztük: major
együtt isznak ott vizet a barmok
a legesleg sör a bajor*

*farkasszemet néz velem a nincsen
szívemben élnek az álmok
ha úgy akarja ha jó az Isten
fállábbal is rád találok*

*szívemben élnek még a hajnalok
mindig jó hozzám az Isten
azt mondom hát: vagyok , aki vagyok
én nem élhetek bilincsbén*

Én-keresés és én-konstruálás, valamifajta örült keserűség és örült optimizmus elegye hatja át ezt a költészetet, a fiatalság úgy látszik, mindenhez erőt ad – bár lehetséges, hogy e párhuzam feltételezése önkényes, de Horváth versei olykor mintha a fiatal Dylan Thomas költészetének lendületességére és kimeríthetetlen energiájára emlékeztetnének.

Ha Horváth Tivadar esetében költői példaképet / előképet kellene keresni – hiszen a fiatal költők gyakorlatilag mindig bálványoznak egy vagy több nagy elődöt, s ezt jelen sorok szerzője a saját példájával is tudja igazolni –, akkor úgy vélem, a szerző elsődleges líratörténeti tájékozódási pontja József Attila költészetének alanyisága. Persze megtalálhatjuk

e versekben adott esetben Pilinszky költészete szakralitásának, istenkeresésének, vagy éppen Petri olykor megbotránkoztató profánításának nyomait csak úgy, mint a neo-avantgárd poétikák merészségét, az egész világ elleni lázadását. Ezen, a kötetben jelenlevő hatástörténeti összetettségre úgy vélem, ékes például szolgálhat az alábbi vers a kötet közepe tájáról:

hiány

*kinek a kurvái vagytok csillagok?
most nincs nőm – így hát nehezen emészték
fényetekben kéj és bujaság ragyog
érzem ízét a lecsöpögött méznek*

*orromban mély erős ribanc illatok
vágyak farkasként velem szembenéznek
a fehér blúzodon a gomb vagyok
elmegyek egy szövetnadrágra élnek*

*mintha nemcsak a villanypózna állna
egy szentjánosbogár ejakulálna
némi fényt az éjbe szép így a távol*

*orgazmust belém Héra inhalál ma
életet nyertem én halálra váltva
eloldom magam bűnös éjszakámtól*

József Attila-i őszinteség, átütő düh, olykor már-már túlzónak ható képek, neoavantgárd költői gesztusok. Szerelem és örület, testi és lelki szenvedés, kétségbeesés és látszólagos ifjonti, lázadó nihilizmus keveredik e sorokban, meglehetősen invenciózus és hatásos módon. E düh és töretlen lendület sok esetben kölcsönöz nagy erőt a kötet verseinek.

Persze nem csupán az ifjonti düh és a lázadás hangja az, amely megszólal meg az *Ahol nincs út* verseiben, ez csupán egy regiszter a számos közül, melyeket Horváth Tivadar nagy költői erővel és hitelességgel képes használni önmaga meghatározására és a világ leírására. Megjelenik itt a meditatív, olykor már-már rezignált hangütés is, melyre remek példa lehet az alábbi, puzzle címet viselő vers, melyet a kötet vége felé olvashatunk:

puzzle

*mindent elfelejtek elfojtok
önmagamba rejtek
átalakítok változtatok
nem tudok: csak sejtek*

*minden bizonytalan az élet
legfőképp nincs határ
akkor tetszik amikor téved
ködben szürke számár*

*létünk egy simogatásért nyög
minden túl messze van
hátunkon keresztül lábunkban szög
s nem hallatszik a zaj*

*Isten függöny és mi a rojtok
életünk az ablak
csak akkor lehetek boldog ha
mint puzzle-t kiraknak*

Itt a fiatal költő már kevésbé a lázadás intenciójával szólal meg, sokkal inkább valamennyire beletörődik az őt körülvevő világ visszásságaiba és bizonytalanságába. E bizonytalanság és a megtapasztalt létharcok, létviharok ellenére a kötet végkicsengése mintha még mindig, valami megmagyarázhatatlan módon alapvetően optimista lenne. Irigylendő ez az optimizmus, melyet az *Ahol út nincs...* című kötet versei minden szavakba öntött negatív világtapasztalat ellenére sugároznak – mintha a költői beszélő nyíltan hinne valamiféle isteni gondviselésben, melyben a posztmodern korban egyszerűen *nem trendi* hinni. Úgy gondolom, ez a hit és optimizmus is olyan vonása a kötetnek, melyet mindenképpen tisztelettel illik fogadnunk. Horváth Tivadar olykor még kiforratlan, ám vitathatatlan érzékenységről és tehetségről tanúskodó verseiből egy kvázi *anti-posztmodern* költő képe rajzolódik ki, aki az értékvesztések korában is stabilan kitart valamiféle értékek mellett, védelmezve azokat,

ezáltal pedig a posztmodernen át sokkal inkább visszanyúlva a modernség irodalmi tradíciójához.

Szinte elengedhetetlen gesztus egy pályakezdő kortárs magyar lírikus részéről, hogy ne dedikáljon egy-két verset *hommage*, tisztelgés gyanánt idősebb pályatársaknak. Bár a kötetben számos ilyen költeményt olvashatunk, az *Ahol út nincs* utolsó verse egy Petőcz Andrásnak, a kortárs magyar irodalom egyik jelesének dedikált lírai önértelmezés-szerű versszöveg:

Petőcz Andrásnak

*nem tudom a miértet
nem tudom az okot
nem játszok Istent
nem formálok prófétai jogot
írok mert írnom kell
ahogy szemlélem a világot
tán másnak is adhat
jót szépet mint a tulipánok
úgy érzem van mondanivalóm
hogyan adhatok magamból
hogyan eltűnhessetek
hideg télből fájdalmas tavaszról
hogyan magatokba zuhanjatok
hogyan bírjátok ha csapások érnek
hogyan eszmélni segítek
emberek vagytok éreztek éltek
szavakkal élek
szavakból készítetek paplant
hebegni segítetek
jót rosszat mondhatatlant*

A költő itt többek között a Petőcz András által eddig kipróbált poétikák széles skáláját kísérli meg játékba hozni, gyakorlatilag ezzel párhuzamosan kötete zárásaképpen egyfajta ars poeticát megfogalmazva, keresve a választ arra a kérdésre, tulajdonképpen miért is adja

egyáltalán írásra a fejét egy költő a 2010-es években? Miként az a szövegből kitűnik, ez nem annyira egyéni választás kérdése, sokkal inkább valamiféle kényszeres tevékenység, ha úgy tetszik (el)hivatás...

Horváth nyelvi magatartásformáit illetően kiemelném, hogy a szerző a helyenként megjelenő kisebb-nagyobb pontatlanságok (ragrímek, a szótagszám következetlensége, metrikai döccenők – bár ilyenekkel megjegyzendően ritkán találkozni a kötetben) ellenére meglepően jól használja a formát, jól ismeri a verstant. Szövegei többsége szabályos, klasszikus formában írott költemény, s bár szabadversekkel is szép számban találkozhatunk a könyvben, alapvetően mintha a kötött formák kultusza (főként a négysoros, jambikus, keresztrimes strófák dominanciája) hatná át a kötetet. Ez megítélésem szerint összekapcsolódik az értékörzés, a klasszikus-modern irodalmi hagyományhoz való visszanyúlás törekvéseivel, és talán kissé implicitebb módon a posztmodern poétikák olykor értékpluralizmus címszó alatt megmutatkozó nihilizmusának (?), ha nem is tagadásával, de valamilyen szinten megjelenő kerülésével. Ugyanakkor meglepő, talán nem minden esetben indokolt (posztmodern?) vonás a versek azon tipográfiai sajátossága, hogy a szerző gyakorlatilag sehol nem használ nagybetűket és / vagy központosítást. E homogén, központosítás-hiányos íráskép arra készíti a mindenkori olvasót, hogy maga töltsse ki az üresen hagyott helyeket, állapítsa meg a mondathatárokat, s utólag értelmezze az előtte pergő szövegeket a magyar grammatika szabályai, vagy éppen a versek ezt olykor felülíró belső törvényszerűségei szerint. Ugyanakkor a központosítás szinte teljes hiánya sokhelyütt pozitívumként is felfogható, hiszen még természetesebbé, gördülékenyebbé teszi a legtöbb esetben metrikailag igencsak kimunkált szövegeket, olykor már-már az élőbeszéd illúzióját keltve.

Miként azt bírálatom legelején írtam, Horváth Tivadar első verseskönyve ígéretes pályakezdés. Ezzel együtt persze óhatatlanul magán visel még néhány „gyerekbetegséget”, a szövegek helyenként kiforratlanságról és hangkeresésről árulkodnak, s az egészen kiváló és maradandósággal kecsegtető költemények mellett gyakran előfordulnak a hangkeresés stádiumáról árulkodó szövegek is – ez persze nem afféle rosszindulatú vagy számon kérő jellegű bírálat, pusztán megállapítható tény. Hiszen gyakorlatilag nincs olyan első verseskötet – hacsak a szerző nem egészen későn áll elő első könyvével –, melyben ne lennének fellelhetők olyan szövegek, melyek még a költői hang alakulásának, keresésének stádiumát idézik. Úgy vélem, egy huszonöt éves fiatalember – írja ezt kissé nagyképpően egy nemzedéktárs kritikus – első versgyűjteményében mindenképpen helye van az ilyen kissé még kiforratlan, éretlenebb szövegeknek is, hiszen bepillantást engednek egy stabil lírai én

megkonstruálásának történetébe. Horváth Tivadar rendületlenül keres, és ami azt illeti, rengeteg szövegében talál is. Méltán bízhatunk benne, hogy a szerző következő kötete már egy sokkalta kérilelőbb, sallangoktól és túlzásoktól mentes költői világot tár majd elénk, melyben folytatja a számára kijelölt utat, rácáfolva első kötete címére, megmutatva, hogy *ahol út nincs, ott is van út*, pusztán nem olyan könnyű járni rajta. Ha jobban belegondolunk, mi más lenne a költő küldetése értékvesztéssel és nihilizmussal átitatott korunkban, mint a járhatatlannak látszó utak bejárása?

(United P. C. Kiadó, 2013, 154 oldal)